

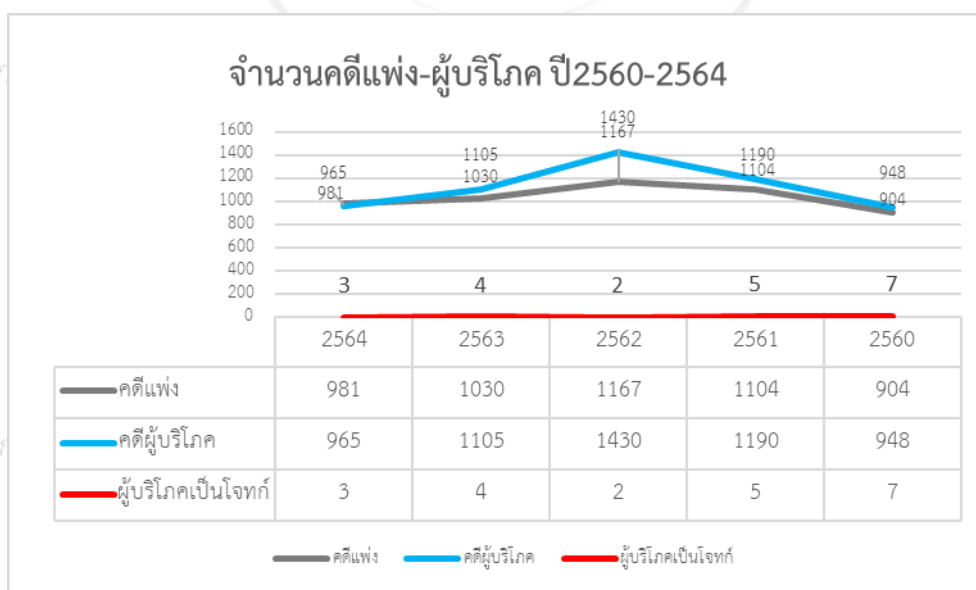
ปัญหาการดำเนินคดีผู้บริโภคกับข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมาย
ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (ตอนที่ 2)

Problems in consumer case procedures and the actual fact that does not comply with
the purpose of the Consumer Case Procedure Act B.E.2551 (2008)

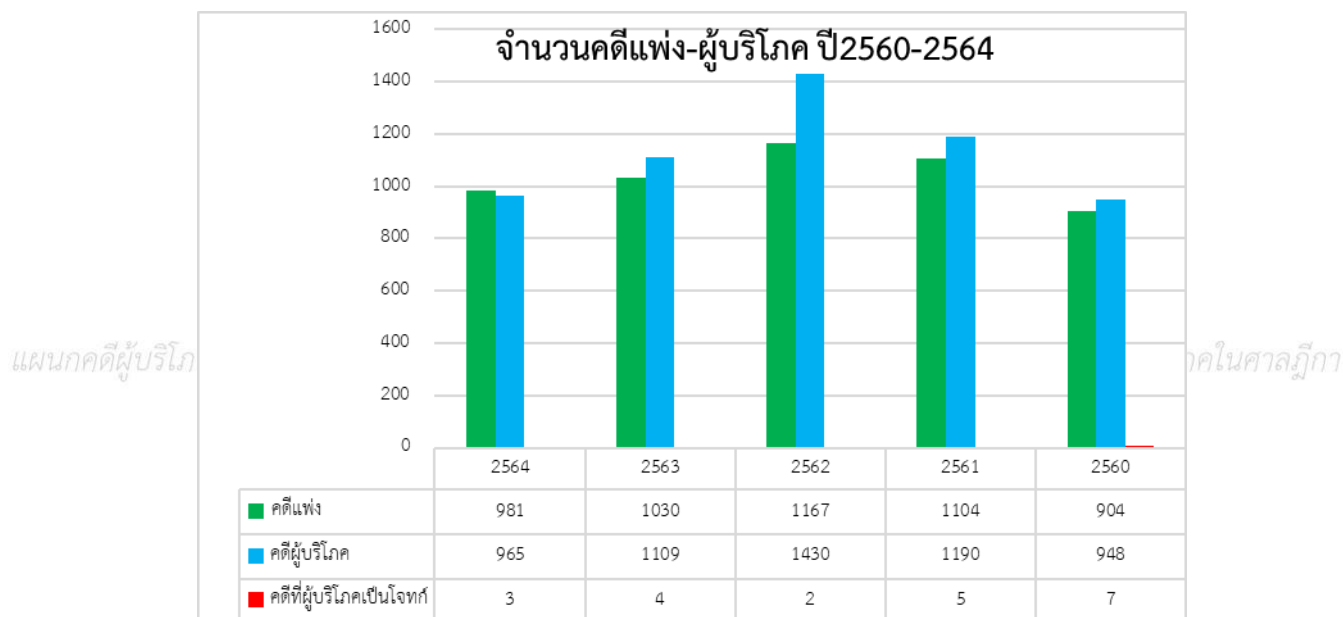
สุทธิพงษ์ โอวาสิทธิ์¹

ลักษณะของวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค

การดำเนินคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในเบื้องต้นจะต้องเป็นคดีแพ่งซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจ และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการโดยยึดถือเอาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีเป็นหลักซึ่งจะต้องเป็นการพิพาทกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคเป็นสำคัญ มิได้คำนึงในเนื้อหาว่าเป็นการพิพาทกันในเรื่องการบริโภคหรือการบริการโดยตรงหรือไม่ เช่นนี้จึงมีผลทำให้คดีแพ่งทั่วไปที่เคยฟ้องร้องกันเนื่องมาจากการผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามกฎหมายอื่นกลายมาเป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติคดีแพ่งและคดีผู้บริโภคของศาลจังหวัดลพบุรีในรอบระยะเวลา 4 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2564 ที่ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลโดยแสดงเป็นกราฟสถิติ ดังต่อไปนี้

¹ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพิจิตร

จากข้อมูลสถิติข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แล้ว มีผลทำให้คดีที่เคยฟ้องเป็นคดีแพ่งทั่วไปซึ่งกระบวนการพิจารณาอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่การดำเนินกระบวนการพิจารณามีกรอบระยะเวลาทั้งมีขั้นตอนที่ยืดยากกลายมาเป็นคดีผู้บริโภคที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค และจากการรวบรวมข้อมูลสถิติดังกล่าวทำให้พบว่า คดีผู้บริโภคดังกล่าวนั้นเป็นคดีที่ผู้ประกอบการธุรกิจการเงินหรือผู้ประกอบการให้สินเชื่อเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแต่เดิมคดีเหล่านี้เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องให้ลูกหนี้ของตนชำระหนี้หรือเรียกค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้บริโภคได้มีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้บริโภค จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งวิธีพิจารณาคดีไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นต้นว่า

1. การฟ้องคดี

การฟ้องคดีผู้บริโภคของผู้ประกอบธุรกิจที่จะฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 “ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่นได้ด้วยให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว” จากบทบัญญัติดังกล่าวสืบเนื่องจากการเสนอคำฟ้องนั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเขตอำนาจศาลที่จะพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั่วไปจึงมีผลให้ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องของตนต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาหรือต่อศาลอื่นได้ด้วยอันทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีสิทธิที่จะฟ้องผู้บริโภคเป็น

คดีผู้บริโภคได้หลายศาลซึ่งแล้วแต่ผู้ประกอบการก็จะเลือกฟ้องผู้บริโภคต่อศาลใดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 3 (1) มาตรา 4 (1) และมาตรา 5 ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 จึงบัญญัติขึ้นเพื่อตัดสิทธิการเลือกใช้สิทธิฟ้องคดีของผู้ประกอบการให้คงเหลือเพียงศาลเดียว นั่นก็คือศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลซึ่งการพิจารณาภูมิลำเนาของบุคคลนั้นย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 37 บัญญัติว่า “ภูมิลำเนาของบุคคลธรรมดา ได้แก่ ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นแหล่งสำคัญ” โดยพิจารณาจากหลักฐานทะเบียนราษฎรเป็นสำคัญที่แสดงถึงถิ่นที่อยู่ของบุคคลนั้นซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยในกรณีดังกล่าว คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6852/2551 โจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์จำเลย โจทก์ได้แถลงยืนยันภูมิลำเนาของจำเลยว่าเป็นปัจจุบันจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเลขที่ 1213/39 ซอยลาดพร้าว 94 (ปัญจมิตร) แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กทม. ตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรที่แนบท้ายคำแถลงขอให้ปิดหมาย และขอให้ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ส่งหมายนัดและสำเนาคำร้องให้แก่จำเลย ณ บ้านหลังดังกล่าว หากไม่มีผู้รับโดยชอบก็ขอให้มีคำสั่งให้ปิดหมายไว้ ณ ภูมิลำเนาดังกล่าว ซึ่งสามารถส่งหมายนัดให้แก่จำเลยได้ หลังจากนั้นไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่อื่น ดังนั้นต้องถือว่าจำเลยยังคงมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเลขที่ 1213/39 ซอยลาดพร้าว 94 (ปัญจมิตร) แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กทม. ตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรที่แนบท้ายคำแถลงขอให้ปิดหมาย เมื่อโจทก์ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่เพิกถอนคำร้องของโจทก์ โจทก์ได้ยื่นคำแถลงขอให้ส่งหมายนัดและสำเนาอุทธรณ์ให้แก่จำเลย ณ ภูมิลำเนาดังกล่าว หากไม่มีผู้รับโดยชอบก็ขอให้ปิดหมายไว้ ณ บ้านหลังดังกล่าวด้วย ซึ่งศาลชั้นต้นก็มีคำสั่งอนุญาตให้ปิดหมายดังที่ได้ประทับข้อความไว้ในหมายนัด แต่เจ้าพนักงานเดินหมายได้นำหมายนัดและสำเนาอุทธรณ์ไปส่งให้แก่จำเลย ที่บ้านเลขที่ 65/71-72 ถนนแอปปีแลนด์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. ไม่ตรงตามคำสั่งศาล จึงไม่ชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 74 (2) กระบวนพิจารณาของศาลชั้นต้นตั้งแต่การส่งหมายเรียกและสำเนาอุทธรณ์ให้แก่จำเลยและหลังจากนั้นต่อมาถือว่าเป็นกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบไม่มีผลให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปในเหตุที่โจทก์ทิ้งฟ้องอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นชอบที่จะสั่งให้เพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบดังกล่าวตาม ป.วิ.พ. มาตรา 27 แล้วสั่งให้ส่งหมายนัดและสำเนาอุทธรณ์ให้จำเลยใหม่ให้ถูกต้อง เมื่อศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณา ศาลอุทธรณ์ก็ชอบที่จะสั่งให้เพิกถอนกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบ แล้วสั่งให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนพิจารณาใหม่ให้ถูกต้อง การที่ศาลอุทธรณ์ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้องอุทธรณ์และมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีจากสารบบความของศาลอุทธรณ์จึงเป็นการไม่ชอบศาลฎีกาเห็นสมควรมีคำสั่งให้ยกคำสั่งศาลอุทธรณ์แล้วย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นดำเนินการส่งหมายนัดและสำเนาอุทธรณ์ให้แก่จำเลยใหม่ให้ถูกต้องตาม ป.วิ.พ. มาตรา 243 (2) ประกอบมาตรา 247

จากคำพิพากษาศาลฎีกาและทางปฏิบัติการพิจารณาถึงภูมิลำเนาของจำเลยยังคงพิจารณาหลักฐานทะเบียนราษฎรที่ผู้ฟ้องคดีเสนอต่อศาลเป็นสำคัญในการพิจารณาภูมิลำเนาซึ่งถือว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของจำเลยในการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้มีผลตามกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5128/2562 โจทก์ในฐานะผู้ประกอบธุรกิจฟ้องจำเลยผู้บริโภคนับคดีผู้บริโภคขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ตามสัญญาบัตรเครดิตและสัญญากู้ยืมเงินซึ่งเป็นกรณีที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 บัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว เดิมจำเลยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านอันเป็นภูมิลำเนาที่โจทก์ระบุมาในคำฟ้อง แต่จำเลยแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านหลังนี้แล้วก่อนที่จะฟ้องคดี และนับแต่วันที่จำเลยแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านดังกล่าวจนถึงวันฟ้องเป็นเวลากว่า 9 เดือน ไม่ปรากฏจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรว่าจำเลยแจ้งย้ายเข้าอยู่ในทะเบียนบ้านหลังใด การเปลี่ยนภูมิลำเนานั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 41 บัญญัติว่า “ภูมิลำเนาย่อมเปลี่ยนไปด้วยการย้ายถิ่นที่อยู่พร้อมด้วยเจตนาปรากฏชัดแจ้งว่าจะเปลี่ยนภูมิลำเนา” การที่จำเลยแจ้งย้ายออกจากทะเบียนบ้านหลังเดิม โดยไม่แจ้งย้ายเข้าทะเบียนบ้านหลังอื่น และปล่อยให้อยู่ในสภาพเช่นนี้ตลอดมานับเป็นเรื่องผิดปกติทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าจำเลยไปอยู่ ณ ที่ใด เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยมิได้มีเจตนาย้ายถิ่นที่อยู่หรือมีเจตนาจะเปลี่ยนภูมิลำเนาอย่างแท้จริง แต่การกระทำเพียงเพื่อมิให้โจทก์ติดตามหาที่อยู่ของจำเลยได้พบเท่านั้น จึงต้องถือว่าจำเลยยังคงมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นต้นโจทก์ชอบที่จะเสนอคำฟ้องต่อศาลชั้นต้นได้ จึงทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งที่จะบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาได้เพียงแห่งเดียว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5279/2551 การที่จำเลยที่ 4 ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่โดยอ้างว่า จำเลยที่ 4 มิได้มีภูมิลำเนาที่แท้จริงอยู่ตามฟ้อง ไม่เคยทราบว่าจะถูกฟ้อง ไม่เคยแต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดีและไม่เคยทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เท่ากับจำเลยที่ 4 อ้างว่าการส่งหมายและกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ดังนั้น หากศาลชั้นต้นทำการไต่สวนแล้วปรากฏว่าจำเลยที่ 4 ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดและข้อเท็จจริงได้ความตามคำร้องกระบวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นดำเนินมาจนกระทั่งศาลชั้นต้นพิพากษาคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมถือเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยหลงผิด จำเลยที่ 4 ชอบที่จะยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 27 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ศาลชั้นต้นจึงต้องรับคำร้องของจำเลยที่ 4 ไว้ไต่สวนแล้วมีคำสั่งตามรูปคดีต่อไป

คดีสืบเนื่องมาจากศาลชั้นต้นพิพากษตามยอมให้จำเลยทั้งห้าชำระเงินจำนวน 1,189,481.09 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 14.5 ต่อปี ของต้นเงินจำนวน 1,024,380.47 บาท นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จให้แก่โจทก์ จำเลยทั้งห้ายอมผ่อนชำระให้แก่โจทก์ ณ สำนักงานของโจทก์เป็นรายเดือนภายในวันสิ้นสุดของทุก ๆ เดือนติดต่อกันไปไม่น้อยกว่าเดือนละ 16,000 บาท โดยเริ่มผ่อนชำระตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545

เป็นต้นไป และจะชำระหนี้ทั้งหมดให้เป็นการเสร็จสิ้นภายใน 12 เดือน นับแต่วันที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ จำเลยทั้งห้ายอมชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ศาลไม่สั่งคืนกับค่าทนายความจำนวน 6,000 บาท ให้แก่โจทก์ภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2545 โดยนำไปชำระ ณ สำนักงานของโจทก์ หากจำเลยทั้งห้าผิดนัดไม่ชำระหนี้ข้อใดข้อหนึ่ง หรือเดือนใดเดือนหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด จำเลยทั้งห้ายอมให้โจทก์ยึดทรัพย์สินอื่น ๆ ของจำเลยทั้งห้าออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์จนครบถ้วน ต่อมาจำเลยที่ 4 ยื่นคำร้องว่า จำเลยที่ 4 มิได้มีภูมิลำเนาที่แท้จริงอยู่ตามฟ้อง ในขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้จำเลยที่ 4 ไปพักอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อประกอบอาชีพ จำเลยที่ 4 ไม่เคยทราบว่าจะถูกฟ้อง แต่ปรากฏว่ามีชื่อจำเลยที่ 4 เป็นผู้แต่งทนายความและยื่นคำให้การต่อสู้คดี ความจริงจำเลยที่ 4 ไม่เคยแต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดีและไม่เคยทำสัญญาประนีประนอมยอมความจึงขอให้พิจารณาคดีใหม่โดยอนุญาตให้จำเลยที่ 4 ยื่นคำให้การต่อสู้คดี ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่ากรณีไม่มีการพิจารณาไปฝ่ายเดียว จึงให้ยกคำร้อง คำคำร้องให้เป็นพับ

จำเลยที่ 4 อุทธรณ์คำสั่ง

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษายืน ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

จำเลยที่ 4 ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยที่ 4 ว่าจำเลยที่ 4 มีสิทธิขอให้พิจารณาคดีใหม่หรือไม่ เห็นว่า คดีนี้ จำเลยที่ 4 ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่โดยอ้างว่า จำเลยที่ 4 มิได้มีภูมิลำเนาที่แท้จริงอยู่ตามฟ้องในขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้จำเลยที่ 4 ไปพักอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานครเพื่อประกอบอาชีพ จำเลยที่ 4 ไม่เคยทราบว่าจะถูกฟ้อง แต่ปรากฏว่ามีชื่อจำเลยที่ 4 เป็นผู้แต่งทนายความและยื่นคำให้การต่อสู้คดี จำเลยที่ 4 ไม่เคยแต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดีและไม่เคยทำสัญญาประนีประนอมยอมความ จึงขอให้พิจารณาคดีใหม่โดยอนุญาตให้จำเลยที่ 4 ยื่นคำให้การต่อสู้คดีตามคำร้องดังกล่าวเท่ากับจำเลยที่ 4 กล่าวอ้างว่าการส่งหมายให้แก่จำเลยที่ 4 และกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกระทำโดยมิชอบและถือเป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ ดังนั้น หากศาลชั้นต้นทำการไต่สวนแล้ว ปรากฏว่าจำเลยที่ 4 ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดและได้ความตามคำร้องว่า ขณะถูกฟ้องจำเลยที่ 4 ไปพักอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานครและจำเลยที่ 4 ไม่ได้แต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดี กระบวนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นดำเนินมาในส่วนของจำเลยที่ 4 ย่อมไม่ชอบแต่ต้น กระบวนการพิจารณาต่อมาจนกระทั่งศาลชั้นต้นพิพากษาคดีไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นก็ย่อมไม่ชอบไปด้วย เพราะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยหลงผิด จำเลยที่ 4 จึงชอบที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นให้เพิกถอนการพิจารณาที่ศาลชั้นต้นได้ดำเนินการไปนั้นเสียได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ศาลชั้นต้นจึงชอบที่จะรับคำร้องของจำเลยที่ 4 ไว้พิจารณาและทำการไต่สวนสั่งการไปตามรูปคดี การที่ศาลล่างทั้งสองมีคำสั่งยกคำร้องของจำเลยที่ 4 นั้น ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย ฎีกาของจำเลยที่ 4 ฟังขึ้น”

พิพากษายกคำสั่งศาลชั้นต้นและคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3 ให้ศาลชั้นต้นรับคำร้องของจำเลยที่ 4

ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 และดำเนินการไต่สวนแล้วมีคำสั่งต่อไปตามรูปคดี ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นฎีกาให้เป็นพับ

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้จำเลยจะได้มีการย้ายชื่อตนเองออกจากทะเบียนบ้านเดิม แต่ไม่ทำการแจ้งชื่อเข้าทะเบียนบ้านใหม่ หรือกรณีจำเลยมีชื่ออยู่ตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรแต่ในความเป็นจริงจำเลยไปประกอบอาชีพอยู่ในอีกท้องที่หนึ่งและในกรณีของผู้บริโภคที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพ หรือพักอาศัยในถิ่นที่อยู่อื่นที่ไม่ตรงกับภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎร และมีการไปติดต่อทำนิติกรรมกับผู้ประกอบธุรกิจในสถานที่ที่ผู้บริโภคประกอบอาชีพหรือพักอาศัยอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว หรือกรณีที่ผู้บริโภคมีการติดต่อทำนิติกรรมกับผู้ประกอบธุรกิจในภูมิลำเนาตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร แต่ไปประกอบอาชีพอยู่ในอีกท้องที่หนึ่ง และเมื่อเกิดข้อพิพาทจากนิติกรรมที่ผู้บริโภคได้กระทำกับผู้ประกอบธุรกิจและผู้ประกอบธุรกิจได้ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลเพื่อบังคับให้ผู้บริโภคปฏิบัติตามสัญญา หรือเรียกให้ผู้บริโภคชำระหนี้ หรือเรียกค่าเสียหายอันสืบเนื่องจากการผิดสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้จึงมีปัญหาว่าขณะที่ฟ้องนั้นตัวผู้บริโภคไม่ได้มีตัวอยู่ในภูมิลำเนาตามที่ปรากฏในทะเบียนราษฎรแต่ในการเสนอคำฟ้องของผู้ประกอบธุรกิจนั้นได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 17 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโภคต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลโดยยึดถือเอาภูมิลำเนาตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรเป็นภูมิลำเนาในการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่ผู้บริโภคเพื่อให้มีผลตามกฎหมายสามารถดำเนินคดีกับผู้บริโภคต่อไปได้ ดังนั้นอาจมีผลให้ผู้บริโภคไม่ทราบว่าจะถูกฟ้องดำเนินคดี พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 กฎหมายมีความมุ่งหมายเพื่อต้องการจะให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับผู้บริโภค แต่ปรากฏข้อเท็จจริงทางสังคมว่าผู้บริโภคที่ถูกผู้ประกอบธุรกิจฟ้องเป็นจำเลยนั้นได้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพอยู่ในถิ่นฐานอื่นโดยมิได้มีการแจ้งย้ายภูมิลำเนาให้ปรากฏตามหลักฐานทะเบียนราษฎรให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง เมื่อหลักฐานแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรที่ผู้ประกอบธุรกิจแสดงต่อศาลในชั้นนำส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้แก่ผู้บริโภคกับที่อยู่จริงของผู้บริโภคไม่ตรงกันเช่นนี้ จึงทำให้ผู้บริโภคเหล่านี้เมื่อได้มีการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไปถึงผู้บริโภคตามถิ่นที่อยู่ปรากฏตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรแล้วไม่มาศาลตามกำหนดนัดพิจารณาเพราะในช่วงเวลาที่ผู้บริโภคต้องถูกดำเนินคดีนั้นผู้บริโภคไม่ทราบว่าตนเองถูกฟ้องร้องดำเนินคดี จึงเห็นได้ว่าคดีผู้บริโภคที่ผู้ประกอบธุรกิจเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยจะขาดนัดมากกว่าต่อสู้คดีเกินกว่าร้อยละ 95 ของคดีผู้บริโภคทั้งหมด จึงทำให้เห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นี้กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการเข้าถึงความยุติธรรม แต่สภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้บริโภคในเรื่องถิ่นที่อยู่ตามความเป็นจริงที่ไม่ตรงกับข้อมูลหลักฐานทางทะเบียนราษฎรนี้ถือว่าเป็น

ข้อนำพิจารณาว่า เมื่อผู้บริโศถูกดำเนินคดีจากผู้ประกอบธุรกิจแล้ว ผู้บริโศยังคงสามารถได้รับความสะดวกและมีโอกาสได้เข้าถึงความยุติธรรมจากศาลตามความมุ่งหมายของกฎหมายได้อย่างแท้จริงหรือไม่

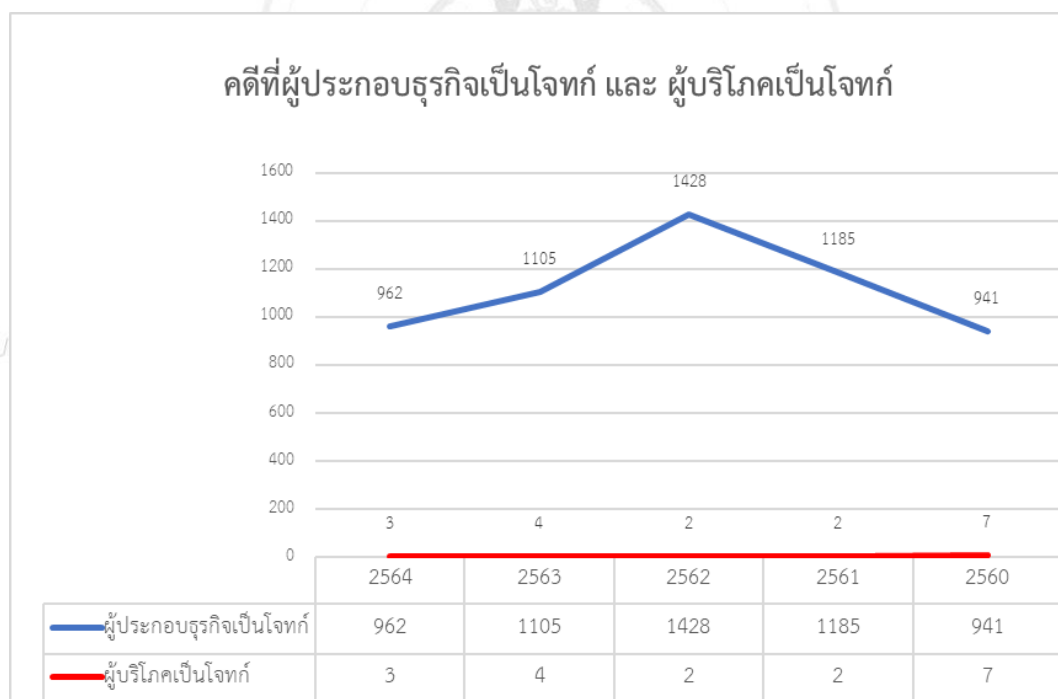
2. การกำหนดวันนัดพิจารณา

โดยปกติในคดีแพ่งทั่วไปจะกำหนดนัดขึ้นสองสถานหรือนัดสืบพยานภายใน 6 ถึง 8 สัปดาห์นับจากวันที่ศาลมีคำสั่งรับฟ้อง แต่ในการดำเนินคดีผู้บริโศตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศ พ.ศ. 2551 มาตรา 24 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งรับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว และออกหมายเรียกจำเลยให้มาศาลตามกำหนดนัดเพื่อการไต่ถามไต่สวน ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน ทั้งนี้ ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องหรือสำเนาบันทึกคำฟ้องให้จำเลย และสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย” ทั้งนี้การกำหนดนัดพิจารณาได้มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโศ พ.ศ. 2551 ข้อ 9 กำหนดว่า “ให้ศาลกำหนดนัดพิจารณาโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับคำฟ้อง” จึงเห็นได้ว่าในคดีผู้บริโศการกำหนดนัดต้องนัดพิจารณาคดีโดยเร็วกว่าคดีแพ่งทั่วไปแต่ปัจจุบันการนัดคดีนัดแรกของศาลชั้นต้นทั่วไปไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่จำเลยให้การปฏิเสธต่อสู้คดี หรือคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพและเป็นคดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยให้การรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษที่สถานที่หนักกว่านั้นที่จะต้องมีการสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพ การไต่สวนคำร้องของคดีสาขาต่าง ๆ ซึ่งบรรดาคดีเหล่านี้จะถูกกำหนดวันนัดแรกของคดีในทุก ๆ วันจันทร์ของทุกสัปดาห์โดยมีปริมาณคดีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เห็นได้ว่าคดีผู้บริโศที่ยื่นฟ้องเข้ามายังศาลไม่สามารถนัดพิจารณานัดแรกได้โดยเร็วภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับคำฟ้องตามที่กฎหมายและข้อกำหนดของประธานศาลฎีกากำหนดไว้ได้ จึงทำให้เห็นได้ว่าสภาพการณ์ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลในปัจจุบันที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นถือเป็นข้อเท็จจริงหนึ่งอาจส่งผลทำให้ผู้บริโศที่ได้รับความเสียหายไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงทีตามความมุ่งหมายของกฎหมาย

3. การดำเนินกระบวนการพิจารณาในวันนัดพิจารณานัดแรก

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศ พ.ศ. 2551 มาตรา 24 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งรับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว และออกหมายเรียกจำเลยให้มาศาลตามกำหนดนัดเพื่อการไต่ถามไต่สวน ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน ทั้งนี้ ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องหรือสำเนาบันทึกคำฟ้องให้จำเลย และสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย” ซึ่งหลักการสำคัญในการดำเนินคดีผู้บริโศที่กฎหมายมีความมุ่งหมายให้การดำเนินคดีผู้บริโศนั้นเป็นไปด้วยความรวดเร็ว พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโศ พ.ศ. 2551 มาตรา 24 จึงได้กำหนดให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยให้มาศาลตามกำหนดนัด เพื่อการไต่ถามไต่สวน ให้การและสืบพยานในวันเดียวกัน ซึ่งวันนัดครั้งแรกนี้เรียกว่า “วันนัดพิจารณา” โดยกระบวนการพิจารณาสำหรับคดีผู้บริโศนั้นกระบวนการพิจารณาจะต้องเริ่มต้นด้วยการให้ความรู้ที่ศาลได้มีการเจรจาไต่ถามไต่สวนกันก่อน หากคู่ความไม่สามารถตกลงกันได้ กระบวนการพิจารณาที่ต้องดำเนินการต่อไปคือการสอบถามคำให้การจำเลยและ

ดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานต่อไปในวันเดียวกัน แต่ในทางปฏิบัติการนัดคดีผู้บริโศกของศาลชั้นต้น โดยส่วนใหญ่จะกำหนดวันนัดพิจารณาไว้ในวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ ซึ่งในวันจันทร์เดียวกันของทุกสัปดาห์นั้น ศาลชั้นต้นได้มีคดีที่กำหนดนัดสืบพยานหรือนัดไต่สวนคำร้อง คำขอของคดีบางประเภทไว้ตามเกณฑ์และปริมาณที่ ผู้บริหารศาลได้กำหนดไว้แล้ว จึงทำให้เห็นได้ว่าการสืบพยานในวันนัดพิจารณานัดแรกของคดีผู้บริโศกตามที่ กฎหมายกำหนดไว้คงเกิดขึ้นแต่เฉพาะในคดีที่ผู้บริโศกถูกผู้ประกอบธุรกิจฟ้องเป็นจำเลยและขาดนัด ยื่นคำให้การ หรือมาศาลแต่ผู้บริโศกที่เป็นจำเลยไม่ยื่นคำให้การต่อสู้คดีเท่านั้น แต่สำหรับคดีที่ผู้บริโศก ถูกผู้ประกอบธุรกิจฟ้องเป็นจำเลยและให้การต่อสู้คดีเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง หรือคดีที่ผู้บริโศกฟ้องผู้ประกอบ ธุรกิจเป็นจำเลยและผู้ประกอบธุรกิจให้การต่อสู้คดีเหล่านั้นนั้น ไม่สามารถสืบพยานในวันนัดพิจารณานัดแรกได้ใน วันเดียวกันตามที่กฎหมายกำหนดได้เนื่องจากปริมาณคดีของศาลชั้นต้นในวันจันทร์ที่ถูกกำหนดนัดสืบพยาน หรือนัดไต่สวนคำร้อง คำขอไว้แล้วล่วงหน้า ประกอบกับในสภาพการณ์ปัจจุบันต้องยอมรับว่าคดีผู้บริโศกเกินกว่า ร้อยละ 90 ของคดีผู้บริโศกทั้งหมดเป็นคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโศกเป็นจำเลย เห็นได้จากสถิติคดีแพ่งและ คดีผู้บริโศกของศาลจังหวัดลพบุรีในรอบระยะเวลา 4 ปีระหว่างปี พ.ศ.2560 ถึง พ.ศ. 2564 ที่ผู้เขียนได้รวบรวม ข้อมูลโดยแสดงเป็นกราฟสถิติดังต่อไปนี้

จากสถิติที่ได้รวบรวมผู้เขียนพบว่า คดีผู้บริโศกที่มีการฟ้องคดีต่อศาลนั้นเป็นคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจ เป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโศกเป็นจำเลยเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้คดีที่ผู้ประกอบธุรกิจฟ้องผู้บริโศกได้รับการพิจารณา ด้วยความรวดเร็ว และผู้ประกอบธุรกิจได้รับการคุ้มครองมากกว่าผู้บริโศก ในขณะที่คดีที่ผู้ประกอบธุรกิจฟ้อง ผู้บริโศกเป็นจำเลย และผู้บริโศกให้การต่อสู้คดีเพื่อปกป้องสิทธิของตนเองยังคงไม่สามารถสืบพยานได้

ทันทีในวันนัดพิจารณานัดแรก จึงทำให้เห็นได้ว่ากระบวนการพิจารณาที่ต้องดำเนินทุกอย่างในวันเดียวกัน ไม่ตรงกับสภาพการณ์ที่มีอยู่จริงในปัจจุบันของศาลชั้นต้น อันอาจส่งผลให้สิทธิการได้รับความคุ้มครองของผู้บริโภคต้องเกิดความล่าช้า และไม่ได้รับเยียวยาความเสียหายได้ภายในเวลาที่รวดเร็วตามที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครอง

4. การเลื่อนวันนัดพิจารณา และการเลื่อนวันสืบพยาน

การพิจารณาคดีแพ่งทั่วไปการสืบพยานหากศาลไม่สามารถดำเนินการสืบพยานให้แล้วเสร็จภายในวันที่ได้กำหนดนัดไว้แล้วได้ ศาลสามารถเลื่อนคดีออกไปได้ตามความจำเป็นของแต่ละคดี แต่ในคดีผู้บริโภคนั้นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดการเลื่อนคดีไว้ 2 กรณี คือการเลื่อนนัดพิจารณาตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่เจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ข้อ 16 กำหนดว่า "ให้ศาลมีอำนาจสั่งเลื่อนการนัดพิจารณาได้ไม่เกินสามครั้ง ครั้งละไม่เกินเจ็ดวัน" และการเลื่อนนัดสืบพยานตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 35 บัญญัติว่า "การนั่งพิจารณาสืบพยาน ให้ศาลนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ ศาลจะมีคำสั่งเลื่อนคดีได้ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน" แต่ในทางปฏิบัตินั้นศาลชั้นต้นได้นำระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้บังคับโดยมีการกำหนดวันสืบพยานไว้ล่วงหน้าตั้งแต่วันนัดพร้อมจึงทำให้เห็นได้ว่าภายในระยะเวลา 7 วัน หรือ 15 วันนั้น ศาลอาจมีนัดล่วงหน้าสำหรับคดีอื่น ๆ ไว้แล้ว ส่งผลให้การมีวันว่างของศาลนั้นอาจไม่อยู่ภายในระยะเวลาที่กฎหมายหรือข้อกำหนดของประธานศาลฎีกากำหนดไว้ได้หรือภายในระยะเวลา 7 วัน หรือ 15 วัน การมีวันว่างของตัวความหนาแน่นของคู่ความแต่ละฝ่ายอาจมีวันว่างที่ไม่ได้อยู่ภายในระยะเวลาดังกล่าว สภาพการณ์ทั้งสองกรณีดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้การเลื่อนนัดพิจารณา และการเลื่อนนัดสืบพยานในคดีผู้บริโภคไม่สามารถกระทำได้ภายในระยะเวลา 7 วัน หรือ 15 วัน ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดไว้ ประกอบกับพบว่าคดีผู้บริโภคเกินกว่าร้อยละ 95 ของคดีผู้บริโภคทั้งหมดจะเป็นผู้ประกอบการซึ่งเป็นสถาบันการเงินฟองลูกหนี้เป็นผู้บริโภคเนื่องจากข้อพิพาทในการประกอบกิจการของผู้ประกอบการธุรกิจ โดยคดีเหล่านี้เมื่อคู่ความมาศาลทั้งสองฝ่าย ศาลจะดำเนินการไกล่เกลี่ย ในคดีที่มีทุนทรัพย์สูงนั้นเงื่อนไขการทำสัญญาประนีประนอมยอมความบางกรณีความผู้รับมอบอำนาจโจทก์มาศาลไม่มีอำนาจตัดสินใจกับเงื่อนไขการเจรจาได้ทันทีในวันดังกล่าวการอนุมัติเงื่อนไขซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการสถาบันการเงินที่เป็นโจทก์เสียก่อนโดยไม่สามารถทำการตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ในวันกำหนดนัดแรกได้ทันที ทั้งการพิจารณาของคณะกรรมการสถาบันการเงินเหล่านี้ไม่สามารถทำการพิจารณาเงื่อนไขให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลา 7 วันตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ข้อ 16 ได้ จึงทำให้เห็นได้ว่าคดีผู้บริโภคที่สถาบันการเงินเป็นโจทก์ฟ้องผู้บริโภคเป็นจำเลยนั้น ผู้บริโภคอาจมีความจำเป็นต้องเดินทางมาศาลหลายครั้งซึ่งต้องมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และเสียเวลาในการประกอบอาชีพการงานของตนเอง ถือเป็นสภาพการณ์หนึ่งที่ทำให้

การดำเนินคดีผู้บริโภคที่กฎหมายต้องการให้ผู้บริโภคได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว และ ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่ได้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่แท้จริงของกฎหมาย

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

ตุลาคม 2566
แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา

แผนกคดีผู้บริโภคในศาลฎีกา